

ЦРНС Вх. № 127/22.08.2018.

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за получаване на научната степен
„Доктор на науките“

Тема на дисертационния труд: „Идентифициране на основните фактори, детерминиращи върховите спортни постижения на българските фехтовачи в периода 1950 - 1990 г.“

Автор на дисертационния труд: проф. Красимир Лазаров Петков, доктор

Рецензент: проф. инж. Димитър Танев Кайков, дн

Проф. Петков, д-р, е роден на 16.04.1963 г. в гр. София. От 1976 г. започва да тренира фехтовка в ЦСКА – София. Той има много богата състезателна и треньорска дейност по фехтовка. За периода от 1981 г. до 1994 г. е бил национален състезател. През 1987 г. и 1989 г. е бил индивидуален шампион по рапира за мъже и 10 пъти отборен шампион в различни възрастови групи с отборите на ЦСКА, Академик – София и НСА „В. Левски“. Медалист и призьор е на множество международни турнири. Като треньор има постигнати редица високи успехи – над 15 титли от държавни първенства и 40 отборни и индивидуални титли от студентски първенства на рапира, шпага и сабя в периода 1984 г. – 2004 г. За постигнати високи успехи в треньорската дейност е обявен за треньор № 1 в България за 2005 г. Заемал е различни ръководни длъжности в Българската федерация по фехтовка – председател, председател на съдийската колегия, член на управителния съвет на федерацията и др. Разработил е различни програми за провеждане на занятия по фехтовка при хора със специални нужди, както и на програми за категоризиране на треньорите по фехтовка. Активно е участвал в разработването на критерии за оценка на треньорите и състезателите в Българската федерация по фехтовка.

Проф. Петков завършва ВИФ „Г.Димитров“ (НСА „В.Левски“) през 1988 г. с две професионални квалификации – „треньор по фехтовка“ и „учител по физическо възпитание“. От 1990 г. е редовен преподавател по фехтовка в НСА „В. Левски“. Последователно заема академичните длъжности асистент, старши асистент и главен асистент. През 2005 г. защитава докторска дисертация и му е присъдена образователната и научната степен „доктор“.

През 2007 г. е избран за доцент, а през 2015 г. - за професор. Декан е на Тренъорския факултет и е ръководител на катедра „Тежка атлетика, бокс, фехтовка и спорт за всички“ към НСА „В.Левски“. Бил е ръководител на Центъра за ОКС „Магистри“.

Закономерно е проф. Петков, на базата на натрупания много богат опит като състезател, треньор, ръководител и учен, да разработи един сложен научно-приложен проблем за извеждане на основните фактори, определящи върховите постижения по фехтовка, да го структурира като докторски труд и да го представи за защита за получаване на научната степен „Доктор на науките“.

Рецензираният дисертационен труд на тема „Идентифициране на основните фактори, детерминиращи върховите спортни постижения на българските фехтовачи в периода 1950 – 1990 г.“ е съставен в обем от 325 страници, 16 таблици, 119 фигури, библиографска справка от 415 източника, от които 196 на кирилица, 74 на латиница, 12 от интернет и 133 броя на вестник „Народен спорт“ от 1949 г. до 1989 г. Към дисертационния труд са включени и 30 приложения.

Изследваният научен проблем в дисертационния труд за идентифицирането на основните фактори, детерминиращи върховите постижения на българските състезатели по фехтовка, е много значим както за теорията, така и за практиката на спортната подготовка. Разкриват се възможности за изработване на адекватна стратегия и високонадеждни методики за оптимизиране на спортната дейност не само за подготовка на състезателите по фехтовка, а и на състезателите от други видове спортове. Следва да се отбележи, че в научната литература много ограничено е изследван този проблем при отделните спортове. Ето защо дисертационният труд има оригинален характер и е полезен с теоретичните си обобщения и приложените си тенденции за адаптирането на съвременния спорт към повишените изисквания на ускорено развиващото се общество.

Дисертационният труд съдържа предговор, четири глави, библиографска справка и приложения. В предговора е разгледана актуалността на изследвания проблем. Много добре са определени хипотезата, целта,

задачите, предметът и обектът на изследването. В същността на дефиницията на хипотезата се посочва, че върховите спортни постижения се определят от основните фактори, детерминирани от силата на взаимовръзките на интегралните обективни и субективни индикатори на активната спортна дейност. Хипотезата е послужила на автора да изработи надеждна стратегия за научното търсене на истината. За постигането на целта и доказване на хипотезата са поставени седем основни задачи. Приложена е комплексна методика от четири метода. Изследването е проведено в период от септември 2009 г. до март 2017 г. при много добра организация. Извършена е много трудоемка работа по събирането, анализирането и обобщаването на материали за върховите спортни постижения на състезателите по фехтовка, участвали в Купа България, републикански първенства и международни състезания за период от 40 години (1950-1990 г.). Анализирани са 415 литературни източника, свързани с изследвания проблем.

Положителна оценка заслужава първа глава „Теоретични основи на проблема“, където последователно в логическа връзка се разглеждат шест основни въпроса. На базата на анализа на богат литературен материал много задълбочено са разгледани появата и развитието на спортната фехтовка. Представена е структура и е изработен модел на състезателната дейност. Изведени са основните фактори, регламентиращи състезателната дейност във фехтовката. Посочва се институционализирането на състезанията с рапира, описанието на оръжието рапира и начините за нанасяне на тушове. Направена е характеристика на оръжието шпага, посочени са правилата и принципите във фехтоването. Анализирани са характерните особености на оръжието сабя, поражаемата повърхност и начините за нанасяне на тушове, както и институционализиране на състезанията. Разгледани са характерните особености на състезателната дейност на фехтовачите. Създаден е модел за протичането на фехтовалния бой, който се разглежда като особен вид екстремална ситуация с динамична структура. Върху тази основа е систематизирана състезателната дейност във фехтовката. Изведени са пет основни критерии за оценка на технико-тактическото майсторство на фехтовачите и четири фактора на състезателната дейност във фехтовката. Определени са факторите, които оказват влияние върху резултата във фехтовалния бой. Посочени са осем частни доктрини за водене на

фехтовален бой. Като съществен фактор за постигане на високи спортни постижения се посочва психическата подготовка.

Положителна оценка следва да се даде и на втората глава „Цел, задачи, методи и организация на изследването“, в която се разглеждат 11 въпроса. По-подробно е обяснена същността на хипотезата на изследването. Анализирани са особеностите на системата за провеждане на състезанията по фехтовка и е изработен графичен модел на боевите действия. Направена е обобщена характеристика на фехтовката у нас до 1944 г. Установява се, че фехтовалният спорт „...стои достойно между другите спортове дали съдържание и облик на спортното движение в България до 1944 г.“ Представени са резултатите от вътрешните първенства по рапира за мъже в периода от 1952 г. до 1990 г. и от международния спортен календар за периода от 1968 г. до 1990 г. Представени са и резултатите от вътрешни първенства по рапира и за жени за периода от 1955 г. до 1990 г. и от международния спортен календар в периода от 1968 г. до 1990 г. Посочени са имената на състезателите и клубовете, спечелели златни, сребърни и бронзови медали. Установява се, че за изследвания период с най-добри класирания са състезателите от ЦСКА и Академик - София. Аналогично са представени резултатите на българските състезатели по шпага за мъже от вътрешните първенства (1950-1990 г.) и от международния спортен календар (1968-1990г.), както и за сабя от вътрешните първенства (1950-1990г.) и от международния спортен календар (1968-1990г.). Разкрити са значими за теорията и практиката закономерности, свързани с идентифицирането на основните фактори, определящи високите спортни резултати по фехтовка.

Положителна оценка заслужава и третата глава на дисертацията „Обобщен анализ и оценка на резултатите от състезанията на рапира, шпага и сабя“, в която са разгледани шест основни въпроса. Направен е обобщен анализ на вътрешните състезания по рапира за мъже (1968-1990г.) и за жени (1968-1990г.). Аналогичен е обобщеният анализ на резултатите от състезанията за мъже по шпага (1968г.) и за сабя (1970-1990г.). При интерпретацията на резултатите от състезанията е приложен вариационен и корелационен анализ, в резултат на което са определени значимите фактори и индикатори, детерминиращи високите спортни постижения по фехтовка. Създадени са и различни графични модели, посредством които се разкриват

допълнителни възможности за разкриване на латентни фактори и закономерности, свързани със спортните резултати. Направен е сравнителен анализ на резултатите от участие във вътрешните състезания и от международния спортен календар на трите вида оръжие по фехтовка за периода от 1950 г. до 1990 г. Представени са и спечелените медали от българските фехтовачи в международни състезания от различен ранг за отделните оръжия. В края на трета глава е направен кратък теоретичен анализ на състезанията за периода от 1950 г. до 1990 г.

Извършена е огромна аналитико-синтетична работа за систематизиране и представяне в много добър табличен и графичен вид на анализираните резултати от национални и международни състезания по фехтовка.

В четвърта глава на дисертацията „Изводи, препоръки и приноси на дисертационния труд“ са представени седем извода, пет препоръки и 13 научно-приложни приноса, които са правилно дефинирани.

Дисертационният труд има определени научни приноси. Направен е задълбочен анализ на появата и развитието на спортната фехтовка. За пръв път в България се провежда научно изследване с приложен нов подход за исторически изследвания на състезания от международния спортен календар. Създаден е модел за обработване и анализиране на резултати от вътрешни и международни състезания по фехтовка. Разработена е надеждна система за класифициране на индивидуалните и отборни класирания за мъже и жени по рапира, шпага и сабя за всички видове състезания. Проведен е ретроспективен и диагностичен анализ на характерните особености на развитието на спортната фехтовка в България за периода 1950 -1990 г. Систематизирани са резултатите от вътрешни състезания по рапира, шпага и сабя за дълъг период от време. Определени са основните причини за еволюцията на фехтовката в България. Предложен е нов аналитичен инструментариум за оценка на спортния резултат на българските състезатели по фехтовка на различни международни състезания. Разработена е класификация на главните фактори, определящи високите спортни постижения. Създадена е научна основа за разкриване на закономерности на развитието на оръжията по фехтовка за различните международни състезания. Предложен е нов подход и надежден модел за изследване

факторите, свързани с високите спортни постижения. Изследователският материал е представен в оригинални графични модели, даващи възможност за идентифициране на основните спортни постижения по фехтовка. Върху основата на аналитико-синтетичния подход при научното търсене на реални закономерности за високите спортни постижения са разкрити възможности за управление на спортната подготовка. Натрупаният емпиричен материал от изследването съдържа латентна информация, която би обогатила научните основи за изработване на надеждна стратегия за управлението на спортната дейност.

В дисертационния труд са допуснати и отделни слабости, свързани с точното дефиниране на основните фактори, детерминиращи върховите постижения. В отделни глави на дисертацията обобщенията са скромни. Допуснати са и известни технически грешки. Посочените слабости не понижават достойнствата на дисертационния труд.

По темата на дисертацията проф. Кр. Петков е публикувал 17 материала, от които на 11 е самостоятелен автор и първи автор на останалите 6 материала. Авторефератът отговаря на изискванията и отразява основната част на дисертацията.

Заклучение:

Рецензираната дисертация на тема „Идентифициране на основните фактори, детерминиращи върховите спортни постижения на българските фехтовачи в периода 1950 – 1990 г.“ е научен труд със значими приноси за теорията и практиката на спортната дейност. Проф. Кр. Петков, д-р е високо квалифициран специалист в областта на спортната наука и практика. Давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да му присъди научната степен „Доктор на науките“ в професионалното направление 7.6 Спорт.

14.07.2017
гр. София

Рецензент: .....
(проф. инж. Д. Кайков, дн)